

ГОРДЪН МАЙЪР ПРОТОКЪТ

Превод от английски: Сидер Флорин, 1972

chitanka.info

Новодошлият служител излезе от кабината на капитана с чувството, че другият го подозира в някаква измама, щом се връща на морска служба след толкова много години, и че го приема не като свой четвърти помощник, а по-скоро като приятел на собствениците. И че това не му харесва.

И все пак дали капитанът беше отстъпвал, макар и за миг, от убеждението си, че хората си имат странни основания да вършат странни неща, в полза на предположението, че някога ги вършат изобщо без никакви основания?

Той свърна към малката каюткомпания и се видя обсаден откъм бара. Юбо, стюардът, живеещ отдавна в изгнание югославянин (четвъртият помощник-капитан вече знаеше това), го поведе към кабината. Той взе тежката чанта на новодошлия, но очите на собственика й нито за миг не се откъснаха от лея.

Веднага щом остана сам, четвъртият тегли резето на вратата. Отвори чантата, хвърли безстрастен поглед към съдържанието, разкопча куртката си, сетне колана и свали от него кобура с бразилско копие на револвер 38 Смит Уесън с къса цев. Той го добави към съдържанието на чантата, заключи я отново и я остави в дъното на единия от двата гардероба. Заключи вратичката, опита я, мушна внимателно ключа в малкото джобче на панталоните си и тогава забеляза втория гардероб.

Взе ключа на втория гардероб и се увери, че не става на първия.

Когато пак излезе, той се позабави, понеже искаше да заключи вратата, но знаеше, че го наблюдават от бара — традиционния канал, по който екипажът научава новините — и изпита облекчение, когато чу старият бежанец да му казва със силен акцент на испански:

— По-добре я заключвайте, господин помощник, докато сме в пристанището.

Разбира се, корабът беше пълен с докери и стифадори и най-различна пристанищна сбирщина, която се промъква тихомълком на оживените кораби, за да бъде намерена после на забранени места.

Той се качи по стълбата, която свършваше пред капитанската кабина, мина през щурманската рубка и излезе на затворения капитански мостик. Беше си поставил задачата да открие, както капитанът ги беше нарекъл, новите предели на невежеството си. Но

щом погледна през широките армирани стъкла, забрави за това. Стори му се, че е взел в ръце нещо, което бе оставил много отдавна.

Те всички стояха наоколо и плетеницата на техните мачти и кранове му се видя като полуунищожена от артилерийски огън гора; мрежата от реи и въжа — като огромно поле с укрепени линии. В калъф на предната преградка намери бинокъл и се залови да разчита имената: „Саламанка“, „Кабо де Хорнос“, „Рио Квинто“, „Вера Крус“, „Куба Мару“, „Офисиал дел Мар де Ланда“, „Санта Фе“; а вързан под прав ъгъл към кораба, на който беше току-що постъпил — „Остров Итака“. До самите тези имена висяха като чудовищни препинателни знаци железни зъбци, които тежаха хиляди фунта.

Бяха сиви и бели, черни и ръждиви. Дебели струи бяла вода изтичаха от техните бордове, а обезцветеният им дъх, изхвърлян дълбоко през дългите им гърла, се разсейваше някъде в този напоен с влага въздух. Новопристигналите, като пленени князе, въвеждаха тук с дълги въжета, за да ги приковат против волята им към мястото на техния арест. По целия път ги подбутваха дребни мръсни нищожества, изпод кърмата на които изтичаха дълги, мощни хоризонтални потоци вода, сякаш се сриваха от някаква височина в бърза тясна река. След това ги опримчваха все повече и повече, докато успеяха да пречупят величието им, което се крие в движението, и те заприличваха на исполински Гъливеровци, вързани от мънички лилипутчета.

Всичко това тънеше в сива мъгла. Зад нея се криеше столицата. Но понякога, също като случаен студен повей в топъл вятър, се показваха две еднакви кули или кубе само за да се загубят и изчезнат почти в същия миг.

Човекът, застанал в рулевата рубка, поглъщаше тази гледка, както някой чете поезия, която не разбира съвсем, или от език, който е забравил. Той пак се завглежда в имената с болезненото съзнание, че те вече не пробуждат у него чувство за интимна близост, както някога — дори и Кабо де Хорнос. Но ето, едно прозвуча сега, слабо, отдалече, ехо от отдавна миналите дни: „Остров Итака“. Непристъпната Итака! Пред него изникна не съвсем избледняло видение, затуленото пристанище (един внимателен завой на бакборд) — о, тези острови с кози, гарвани, нарове, славеи, където лете всяко маслиново дръвче се превръща в оазис сред уханието на напечени билки и прегръдки с привкус на вино и маслиново масло...

Още едно от прелъстителните, неприлични лица на Европа.

Ако се беше завърнал в Европа, дали щеше да извърши онова, което се канеше да извърши сега? В Европа царяха срам и гняв — Камю го бе казал в един бразилски разказ. Четвъртият добре разбираше скритата в това мисъл: гняв за това, че тези две чувства намираха малко или никакво поле за проявление на този друг континент. Но за него в дадения контекст това беше само безпомощно порицание, отправено от единия континент към другия. Безсилна ярост, че не е в състояние да му наложи своите схващания. След многобройните беззимни години в Южна Америка това беше за него равносилно на констатацията, че в Европа пият чай, в Южна Америка — mate. Или да се тегли някаква друга банална, чиста физическа разлика. Дали и европейците биха пожелали да приемат това по същия начин? Като подбудители на подобни съждения, дали биха искали да проучат защо им е толкова срам и гняв? Беше вършил тука неща, които в Европа (не навсякъде в Европа) биха му навлекли срам и гняв, или последствията от тях.

Бездушният превод на думите не е в състояние да обясни коренно различните схващания на една раса на друга. Преводът често прави само по-голяма вероятността да не ги разберат изобщо. Задачата беше да осмисли смисълът им наново. Стори ли го, човек се вижда освободен от първоначалните си схващания и затова приема изгнанието само откъм физическата му страна.

Не, сегашната му цел не будеше у него нито срам, нито гняв. Може би някаква смътна радост. Дали в Европа тази радост ще се оцеди и ще остави утайка, която в крайна сметка ще окисли душата? Ръжда от стари вкусове и вярвания. Това, което изморява, е повторението. Затова вечно подновяващият се копнеж да се завърнеш може би е животински нагон...

Той се залови да разглежда инструментите. В тях имаше нещо смътно познато, както у роднини, които не си виждал от детството си: радар, абсолютно необходим в ширините, които трябваше да достигне „Морска видра“; жироспас с два репитора, по един във всеки борд на мостика; наклономер, автопилот и така нататък. Колкото за самата „Морска видра“: малко над хиляда регистъртона, едно на друго някакви си триста и седем фута — дължината на един разрушител. Щеше да е доста игрива в тъй наречения „Тих“ океан.

Построена преди десетина години от норвежци. Това му вдъхна доверие. Виждаше му се хубаво корабче с приятни и уютни помещения за офицерите и екипажа. Въпреки това при първия ми разговор капитанът бе изказал обидното убеждение, че европейците строели корабите си колкото да издържат десетина години, с намерението да ги продадат след това на южноамериканските републики.

Това беше междуконтиненталната критика в обратна посока. Четвъртият помощник бе ясно разбрал, че капитанът го слага в обсега на тази критика: той е европеец, следователно носи отговорност. Да си изгнаник, означава да поемаш вината и на двата свята.

Не беше успял да убеди капитана, че може да има и друго гледище по този въпрос, нито по редица други въпроси, по които капитанът бе изразил твърдото си убеждение, подчертавайки го всеки път с удар на юмука по писалището на кабината си.

Останал сам в своята кабина, капитанът на свой ред мислеше за новодошлия. Той седеше пред писалището със синя памучна риза и панталони, възнисък мъж, жилав, с малка глава, доста над шестдесетте и смучеше mate през bombilla със златен мундщук. Гъстата побеляла коса беше сресана по момчешки на прав път; отпред, в началото на пътя, косата се издигаше над челото и образуваше онова, което екипажът наричаше негова „насрещна вълна“. В тъмнокафявите му очи понякога пламваха закачливи искрици, понякога в тях се четеше мрачно ожесточение, например когато се бяха спрели върху златния часовник на новия четвърти помощник. Така, за миг в тях блесна мила скромност, когато призна, че се срамува да пие mate пред собствениците; а в следващия миг лицето му се сви и потъмня, когато изригна омразата си срещу Европа и в частност срещу някои страни. Родината на четвъртия помощник бе една от тях.

Той смукна още веднъж с bombilla-та, с поглед, забит в списъка на неизправностите, който му беше донесъл първият помощник, и за момент се замисли за подчинените си. Скиума, първият му помощник, беше аржентинец като самия него, слава богу. От Вилегас, втория помощник, испанец, възпитаник на морското училище в Билбао, никога нищо нямаше да излезе — липсваше му дръзновението на един

аржентинец. Баес, третият помощник, парагваец, бе учил в аржентинско морско училище и то си личеше.

Домакинът му беше от Канарските острови, кокът — поляк, помощник-кокът — китаец, стюардът — югославянин и капитанът знаеше, че четиримата се бяха промъкнали тайно на кораби, отиващи в Рио де ла Плата, за да влязат в Буенос Айрес без документи. Хора, изметени от Европа. И би ли могло да бъде иначе, след две масови унищожителни войни? Неговите моряци бяха добри матроси, не бяха буйни, нито пияници, доволни бяха да имат постоянна работа — всичките обединени под знамето на Панама. Главният механик, също аржентинец, беше дори религиозен.

Другото преимущество на панамския флаг, освен че се избягваха вътрешните налози, бе правото да си подбиращ екипажа, без да ти се месят създаващите неприятности синдикати. От друга страна пък, собствениците можеха изневиделица да ти окачат на врата някой най-невероятен екземпляр: четвърти помощник-капитан, англичанин, не излизал по море от години насам, когото той не би и помислил да назначи, ако не беше приятел на собствениците.

Той смукна замислено с *bombilla*-та: едно плаване от осем хиляди мили щеше да му предложи случай да натрие носа на новодошлия. Дали например този *ingles* е виждал пленените английски полкови знамена в черквата на улица Реконкюста?

В ума му започна да се очертава цял списък от предстоящи възможности за спорове. Той натисна звънеца, нареди на стюарда да повика първия помощник. На прага се появи широкоплещест, здрав наглед мъжага с червеникав перчем остра коса.

— Скиума, този *ingles* ще бъде повече пасажер, отколкото вахтен офицер. Сложете го във вашата вахта и така ще имаме ново лице на трапезата.

— Слушам, господин капитан.

— И нови теми за разговор, Скиума.

— Тъй вярно, господин капитан.

Не можеше да се познае какво мисли първият помощник; той гледаше капитана с неподвижен, безизразен поглед.

— А когато не е на вахта, накарайте го да превежда ръководството за използването на радара, жироскомпаса „Спери“ и противопожарната система „Кидър“.

— Слушам, господин капитан.

— И всичко, каквото още можете да измислите.

На другия следобед, когато в предния ѝ хладилен трюм не можеше да се натовари повече замразено месо и заваля слаб дъждец, „Морска видра“ като че ли се отегчи от всичко това, освободи се от въжетата и потегли.

След като изпрати своя влекач с еквивалентен поздрав, корабът излезе в открити води, докато командата на боцмана още уплътняваше капаците на трюмовете. Той се насочи с разлика от един-два градуса право на юг и без кормчия, с помощта на северен вятър и доста спокойно фосфоресциращо море, не се отклони от този курс през цялата първа нощ.

Когато изгря слънцето, четвъртият помощник, който стоеше на сутринна вахта заедно с първия помощник, определи координатите. Корабът беше точно на изток от Мирамар, на разстояние дванадесет мили по радар. Курсът се бе променил на двеста и двадесет градуса. Сега той цепеше спокойно насрещните вълни, на път към онова, което всъщност бе най-източната точка на Патагония.

Преди да тръгне на това плаване, четвъртият помощник беше проучил отличителните черти на Южния океан: че под тридесет и петия паралел ветровете стават по-западни и се засилват с всяка миля, измината от кораба на юг, като достигат най-голямата си сила през зимата. Сега беше средата на зимата. Те напускаха спокойната част на океана и навлизаха в областта на циклоните, айсбергите, плаващия лед. Той прецени още веднъж тези опасности в сравнение с друга отличителна черта на района: пълната самотност, липсата на всякакво движение.

Сетне покри пак компаса, погледна към морето и дъхът му се спря от светлината. В този невъобразим блясък броненосецът „Граф Шпее“ бе забелязал по изгрев-слънце мачтите на три бойни кораба от повече от деветнадесет мили. И след осем минути за свое нещастие погрешно беше взел двама от противниците си за разрушители. Същият блясък бе светил на Стърди да преследва кръстосвачите на фон Шпее със собствените си бойни кръстосвачи „Непобедимия“ и „Несломимия“, с техните осем дванадесетинчови оръдия и пет възела

в час — единствените кораби, които нямаха съперник в Южния океан. Но колкото по на юг отиваше „Морска видра“, толкова повече натежаваше чувството за липса на живот, студена самота и пустинност.

На трапезата, председателствувана от капитана, седяха отляво главният механик и първият помощник, а отдясно — четвъртият помощник и чилийският лоцман. На първия обед разговорът се въртеше около всекидневието на моряшкия живот: товари, заплати, некадърността и мързела на бреговите електротехници, механици и инженери. Когато по едно време вниманието се насочи към използването на мястото между хладилните трюмове на „Морска видра“ и палубата, четвъртият помощник се намеси с въпрос: колко тона товар биха могли да се сместят там? Стотина — каза му първият помощник, а капитанът изгледа четвъртия помощник с известна изненада.

Четвъртият, общо взето, не можеше да разгледа човека, от когото щеше да зависи почти всичко в течение на няколко дни, освен в редките случаи, когато лоцманът заговаряше, понеже те седяха един до друг. В тези редки моменти виждаше нисичък, пълен мъж с черна коса, мустаци и очи, и с лице, напомнящо (както му се струваше) голям, бавно гниец плод. Пукнатината на плода беше усмивката. Два огромни, тежко надиплящи се клепачи се спускаха от време на време над очите като завеси и човек би рекъл, че нищо никога не ще може да ги вдигне пак. Надяваше се, че клепачите няма да останат в това положение, докато той води кораба през Протока. Другите имаха впечатлението, че лоцманът се бори със съня или може би дори с някой наркотик. Той почти не се обаждаше, без да му заговорят, пък и тогава си позволяваше да изрече само една-две думи с висок, женски глас. С това и с поддържаната от него специална диета (тя забавляваше и отблъскваше капитана, който можеше да яде всичко), лоцманът като че ли искаше да подчертае, че в своето уединение е предопределен за по-висши неща, отколкото за някакво си място на трапезата на малък товарен кораб, който той трябваше да преведе през една от най-суровите, най-студените, най-опасните области на планетата.

Капитанът го търпеше; той не обичаше чилийци. Твърде големи националности (собствената му страна водеше ожесточен граничен

спор с родината на лоцмана). С неприятно чувство той загледа как този човек се оживи, когато стана дума за медта. Подобната на огромен плод глава се вдигна от чинията:

— Да — той поклати дебел пръст, а сънливата усмивка се разля по цялото му голямо лице, — но това трябва да бъде *чилийска* мед.

Капитанът изобщо не обичаше лоцмани. Освен другото, тука не му трябваше лоцман: проливите около Патагония и Огнена земя бяха за него онова, което бяха за други улиците около собствения им дом. Той се усмихна със своята не съвсем неприятна, цинична усмивка, наблюдавайки как лоцманът дисциплинирано унищожава неизменната си пържола, зелена салата и захарин.

— Сигурно не бива и да пиете — каза четвъртият помощник, за да подхване разговор.

— Има много неща, които не бива да върша — отговори летаргично лоцманът, очите му се отвориха и стрелнаха четвъртия за по-малко от секунда.

— Хайде, това са стари теми за този кораб. — Капитанът сложи лакти на масата, сякаш там бяха поставили някакво вкусно ястие. Избелялата от много пране памучна риза, къдравата бяла коса, изпитото лице му придаваха повехналата хубост на бивш актьор, който печели повече успехи сега, отколкото е печелил на сцената. — Да съсредоточим вниманието си върху онова, което действително ни интересува.

Той погледна към четвъртия; оня отвърна на погледа му в очакване.

Капитанът пак се усмихваше; всичко започваше, както предишния път. Четвъртият намираще, че в усмивката, която светваше и угасваше на това сурово лице, се сливаха в едно жестокост и любезност... и си спомняше предишните словесни схватки. Жалко! Беше до известна степен обикнал родината на капитана, говореше отлично нейния език, познаваше нейната литература, история, музика, нямаше там приятели от своя националност, но сред другия народ бе имал всичко: приятели, врагове, любовници, съпруги — всичко накуп. Онова, на което се радваха сънародниците на капитана, радваше и него; когато те страдаха, страдаше и той. И все пак в един век, когато хората от пръв поглед категоризираха, понеже това им спестяваше

труда да мислят, той не можеше да афишира своите качества. Знаеше какво ще последва; знаеха го и другите.

— Кажете ни сега, четвърти — (устата му се усмихваше, но очите — не), — вие твърдите, че сте англичанин; поне така пише във вашата *sedula*.

— Да, господин капитан.

— Но казахте също — начинът, по който езикът му минаваше по зъбите, сякаш подчертаваше темата, — че имате и шотландска кръв.

— Така е. — Дали това беше точката на компаса, от която щеше да дойде атаката?

— Кажете ни сега — дружелюбният поглед потърси подкрепата на другите — всичките тия истории за скъперничеството на шотландците верни ли са?

— Господин капитан, тях си ги измислят самите шотландци... (Само другите избухнаха в смях).

— В Абърдийн...

— И още едно нещо: защо малкото ви име е ирландско? — Капитанът отминаваше лесната плячка, както леопардът.

— Майка ми имаше ирландска кръв.

— Е, добре, каква е вашата националност?

„Да се чуди човек“ — помисли си четвъртият.

— Аз съм англичанин.

— Точно така. Всички вие сте англичани.

Той замълча; редното беше четвъртият да го попита какво иска да каже. И той попита.

— Аз казах: вие всички сте англичани. Защо Шотландия и Уелз са си наумили да наричат себе си държави?

— Те са държави.

— Били са. Сега са английски владения.

Капитанът бе единственият в каюткомпанията, който не забелязваше, че тонът му се променя.

— И двете имат дори собствен език, господин капитан.

— Това не е нищо. Могат ли да решават собственото си бъдеще? — Той като че ли долавяше, че противникът му не блести с политическите си познания.

— Те са го решили, като са станали част от Обединеното кралство; те имат свои представители в Парламента.

Думите на капитана се заредиха внезапно по-бързо, понеже беше решил да смени на трета скорост:

— Хайде, хайде, имат си по неколцина представители, но не достатъчно, за да променят тяхната съдба. Ние знаем много повече за страни като вашата, отколкото вие знаете за нашата. Те са провинции като Кордова...

— Не...

— Сан Хуан, Мендоса. Всичко останало е само цирк.

Англичанинът отдавна не се беше чувствувал истински англичанин. А може да е било така, понеже не е имало нужда. Това, за което копнееше от години, беше Европа. Сега изведнъж го бяха накарали да се върне към отдавна напуснати сфери. Ах, ако изобщо не ги беше напуснал, сега щеше да запази чувството си за хумор, както всеки разумен човек, дошъл наскоро от Англия. Той неочаквано се видя обвързан с кръвните си връзки.

Капитанът се наслаждаваше на победата си мълком. Всички чакаха отговора на другия.

— Е, трябва да го приемете като част от английския парадокс, господин капитан.

Никаква забележка на четвъртия не можеше да накара капитана да млъкне:

— Много пъти съм бил в Лондон. Служил съм в аржентинския флот седемнадесет години. Не съм виждал по-мръсни пристанища от лондонските.

Той продължаваше да реже все със същата двусмислена усмивка. Четвъртият се опита да отбие тази нападка; никой от другите, както забеляза, не беше казал нито дума: те не одобряваха.

— Какви други впечатления имате от Лондон, господин капитан?
— Той се помъчи да не повиши глас, без да знае, че тъкмо в това се криеше предизвикателството.

— Нито в къщите, нито в хотелите — никъде нямаше дори и биде! Как можете да поддържате чистота, *mi querido senor*, ако нямате съответни хигиенни условия?

Победният отговор удар отекна в дружния смях на всички, насядали около масата, която се разтърси от стоварения върху й юмрук.

— Е, господа...

Юмрукът се разтвори, легна плоско върху покривката, всички наставаха, а един от тях разтреперан.

Разбира се, трябваше да го очаква, щом не търсеше закрилата на английската си национална принадлежност. Можеше и да го претърпи, понеже щеше да има нужда от капитана.

През втората нощна вахта видяха фара на Кабо Бланко. Когато се зазори, носът беше останал далече вляво от тях. Виждаше се дълъг, нисък бряг, по който не личеше никакво присъствие на живи хора. Рязък вятър духаше от запад под ясно небе.

Бреговата линия стана по-висока; скоро можеше да се различи мъничко селище, свило се под дълга, ниска скала, запазено от западните ветрове, носещи се от Кордилерите през патагонските пустоши. Капитанът се качи на мостика, заповяда корабът да продължава по същия курс, докато не се озова на югозапад от Пуерто Десеадо. Беше към осем и половина, когато „Морска видра“ промени своя курс и навлезе в реката. От студа матросите получиха главоболие.

Четвъртият помощник трябваше да признае, че капитанът маневрира превъзходно. След като минаха през теснината, той майсторски намали хода, пусна котва откъм брега. Само докерът провали всичко, като изтърва повечето от хвърлените въжета, а след това се запрепира за коя пушка да върже, сякаш искаше да подчертае, че имат избор. Да, това трябваше да се признае: безупречна маневра.

Корабът застана неподвижен и екипажът можеше да огледа това пристанище за краткотраен престой на моряци и изследователи. Място с непрозрачна зелена вода и безлюден каменист бряг. И нищо друго за отбелязване.

Скоро задният трюм на „Морска видра“ започна да се пълни с дребни клани овци от местната *frigoriffco*. Една по една те падаха с тъп дървен звук като празни сандъци и човек имаше чувството, че ей сега ще се спукат. Хората работеха в страшния студ, работеха с желание.

Четвъртият помощник усети първите симптоми, след като се наобядва: едно необяснимо неразположение, мъчителни болки в краката, треска и гадене. Той слезе на брега да подиша, както се надяваше, въздух по-здравословен, отколкото на кораба, където тъкмо

пред неговата кабина се смесваха миризмите на боя, нафта, храна, и горещи газове от машината, от които му се повръщаше.

Мина бавно край петънцето от цивилизация, като се чудеше на странната си слабост. С мъка стигна върха на ниския хълм и там му прилоша. Известно време лежа изтегнат в цял ръст на земята. Когато дойде пак на себе си и осъзна колко много е отпаднал, за миг изпадна в паника. Довлече се обратно на кораба, легна на леглото и след няколко минути повърна, както му се стори, и червата си. След малко го събуди силно чукане на вратата. Беше Баес, третият помощник.

— Капитанът каза да преведете това. Някакви поправки на Навигационните разпоредби. — Той се вторачи в човека на леглото. — Какво ви е? Вие сте направо жълт.

Резервният помощник с усилие седна.

— Само малък пристъп на морската болест.

Баес го изгледа скептично.

— Цял ден вече сме в пристанище, а и не сме имали още лошо време.

Той изчезна и се върна след няколко минути.

— Капитанът каза да слезете на брега и да отидете при лекар.

— Но аз съм съвсем добре.

— Може би, но да видим какво ще каже лекарят. Това е последната ви възможност да отидете при лекар. Аз поръчах на агента кола, да ви заведе.

Камионът затрополя по непавираните улици край едноетажните сгради с плоски покриви.

— Не знам дали ще го хванем, днес е събота.

Четвъртият помощник-капитан погледна едного от грубите симпатични хора, приели за родина брулените от вятъра пустоши, оставени почти без никаква помощ от столицата, която беше хванала за гушата цялата република.

— Няма значение, ако не го намерим; ще си взема нещо от аптеката.

Докторът тъкмо си отиваше; прегледът не трая дълго.

— Всъщност ми трябва разни анализи, но вероятно имате хепатит; това значи, че би трябвало да лежите два месеца.

Четвъртият помощник се стресна, но успя да запази мълчание.

— При специална диета, а най-вече никакво движение и само на топло.

Нямаше нужда да добавя, че тези условия не могат да се спазят на кораб, особено пък там, където отиваше „Морската видра“.

— Няма да е зле да обясните на капитана, а засега ще ви дам една рецепта. — Той бързаше.

В аптеката четвъртият помощник си купи и шишенце хапчета против болки в бъбреците. Той влезе в кабината на капитана.

— Е?

— Обикновена бъбречна криза, господин капитан; предписа ми някакви хапчета. — Той показа шишенцето. — Щяло да ми мине след два-три дни...

Капитанът се вгледа в помощника.

— Имате много лош цвят на лицето. Преди Валпарайсо няма друг лекар. Не искам болни на кораба си.

— Вече ми е по-добре. — Той трепереше. Капитанът можеше да го свали на брега, за да го изпратят със самолет обратно в Буенос Айрес. Следващите секунди минаха много мудно.

— Добре, ще отплаваме утре сутрин, щом получим документ от митницата.

Когато се върна в кабината си, четвъртият помощник заключи вратата. За миг се загледа през илюминатора в ширналата се гледка, в яркото залязващо слънце, във волната неописуема ведрина, сетне се изтегна в леглото и се отпусна повече от облекчение, отколкото от слабост. Заби поглед в мръсния правоъгълник дебело стъкло, докато захождащото слънце не освети прелитащите насам-натам и реещи се чайки в оранжево и се закле, че нищо не ще го спре.

Скоро непознати звезди заблещукаха над полярния хоризонт и морските птици се замяха като привидения в здрача. Странният неопределен покой на празните южни нощи покри всичко. Неопределен, понеже беше покой, какъвто настъпва при изпадане в кома.

За облекчение на четвъртия помощник настъпилият ден не беше толкова студен. Небето бе отчасти закрито с було от леки облаци, вятърът все още духаше от запад, но беше по-слаб. Капитанът още със ставането си нетърпеливо зачака митническия чиновник и даде

заповед да вдигат котва преди още митническият да беше стъпил на брега.

Като отмина Пингвиновия остров, „Морска видра“ се насочи в открито море, докато може да вземе курс към Носа на девиците около триста и двадесет мили на югозапад.

Четвъртият се качи в щурманската рубка, за да превежда, но употреби почти цялото време да разпитва втория помощник за неговото житие. Вилегас, нисичък набит мъж с мустаци, отговаряше на драго сърце. Без компания през дългите си вахти беше мрачен и навъсен. Завършил, както излезе, морското училище в Билбао в 1938 година, след това служил на товарните кораби за плодове Средиземно море, Канарските острови, Ламанша — а после пет години на аржентинските танкери за нефт.

— И напуснахте, защото...

— Защото аржентинците не искаха да признаят моите права. — Това бе изречено с бързината на често даван отговор.

— И намирате благоприятни възможности под панамския флаг?

При тези думи Вилегас се извърна. Той ги повтори с жлъчен хумор на матроса пред щурвала. Двамата се посмяха на киселата шега, преди Вилегас да се върне при четвъртия помощник. Загледаха се отново в ослепително блестящата насрещна вълна.

— Нямам никакъв друг избор: това е единственият кораб на компанията. Защо е така? Вие се познавате със собствениците.

Четвъртият помощник отбягна отговора с една шега, след това запита другия дали познава добре протоците.

Вторият помощник отмести погледа си от предната палуба, където палубната компания търкаше капациите на люковете.

— Като пръстите на ръката си — каза той и ги показа. След това пак се загледа напред. — Всичките тия студени празни протоци. А във Валпарайсо, след цялото това усамотение, пускаме котва само колкото да свалим на брега лоцмана. Валпарайсо винаги ми напомня Средиземноморието: покатерилите се по хълмовете къщи, дърветата, слънцето, багрите. И после си правя сметка, че по разстояние това плаване в друга посока би обхванало Сантос, Рио Лисабон, Кадис, Барселона, Генуа, Неапол...

Нямаше нужда да довърша. В настъпилото мълчание два континента се пребориха още веднъж за окончателното господство над

две души.

— Като си помисля, че може да сме се разминавали по улиците на Билбао.

Вилегас бързо обърна глава към другия мъж — сега беше негов ред да иска обяснения.

— Прекарал съм там шест години в училище — отговори четвъртият помощник. — Там научих много неща за много малко неща, и инстинктът безпогрешно ми подсказа, че бавно ме подготвят за всичко друго, освен за живота.

Непрекъснатите подпитвания на четвъртия за Протока се струваха на първия помощник напълно естествен начин за убиване на скучното време.

В тъмните часове на утринната вахта Скиума и четвъртият помощник можеха да се видят един другия само когато влизаха заедно в щурманската рубка или в мигновеното припламване на цигарите си. Тогава Скиума виждаше едно дълго, кокалесто, мургаво лице с черни очи — нито неискрени, нито откровени, — лице, за което не би предположил, че е на англичанин.

— Да — каза той, — преминаването е опасно.

Другият чакаше.

— Времето е винаги ужасно, още не са свършили картографирането и помощните съоръжения са недостатъчни: фаровете се подхранват само с газ, в цистерни. Понякога тя свършва. Шамандурите са малки и при лошо време ни е трудно да ги видим, пък и без друго страхотните течения и бури винаги ги влачат.

— Има ли подходящи места за закотвяне? Какви са?

— Малко и далече едно от друго. Но ние няма да спираме на котва.

Той беше леко изненадан, когато другият продължи:

— Едно на ръка, че котвата не държи здраво. Дъното не е равно и е от ситни камъчета или чакъл. От друга страна, теченията, както казах. Тия места сякаш са безопасни, понеже изглеждат затворени, но няма нито едно без дупка или канара, която да отблъсква назад вълните.

— Да, чувал съм за тях. — Четвъртият помощник забеляза подигравателното пламъче в очите на събеседника си, а в светлината на настъпващото утро забеляза същото и у моряка на щурвала. — Има ли достатъчно място за маневриране?

— В много случаи никакво.

— Но е дълбоко.

— Трийсет до четирийсет клафтера. В западната част на Протока се вдига с около четирийсет фута.

Първият помощник дълго време гледа с бинокъла, преди да проговори пак.

— Нос на девиците. Нос на единадесет хиляди девици, както го нарече Магелан в светия ден, когато откри Протока. На това място ще влезем.

Когато наближи носа, „Морската видра“ бе посрещната от неочаквана яростна буря откъм запад. Това и огромните вълни, които тя вдигна за време, което на четвъртия се видя невероятно кратко, удариха кораба право отстрани. Той продължи обаче напред, за да може да вземе западен курс за влизането в Протока. Всички изпитаха облекчение, когато настъпи този момент.

При влизането ги заблъскаха буйни, зловни зелени вълни, но те бяха за предпочитане пред вълните, налитащи отстрани. Капитанът предсказа лошо време отгатък, в Тихия океан. Той се обърна към първия помощник:

— Осведомихте ли го добре за Протока?

— Да, и той имаше удивително много въпроси.

Капитанът се обърна, погледна четвъртия помощник.

— Няма нищо особено, след като го научите. Също както шофирането: трябва да си отваряш очите и да си знаеш ориентирите. Ей онова място там носи име, което трябва да ви е познато.

Четвъртият насочи бинокъла към тясна песъчлива и камениста ивица, проточила се на няколко мили югозападно от носа.

— Дънджинес. Две мили на север от фара лежат останките от английския параход „Хънгост“, а четвърт миля на северозапад от тях — останките на английския фрегат „Инес“.

Капитанът никога не говореше с по-поучителен тон, отколкото когато разказваше за английските злополучия — помисли си

четвъртият. Но Протокът си правеше най-голяма реклама с корабокрушенията.

Очите на капитана блеснаха, когато изрази презрението си към появата на лоцмана. „Морската видра“ беше сега в Протока и лоцманът зае мястото си — с панталони от тъмновиолетово рипсено кадифе, габардинено виндяке с кожена яка, каскет и вечните си черни обувки от чортова кожа. „Ако се изключат обувките, човек би могъл да каже, че е тръгнал на конни надбягвания“ — помисли си капитанът. Въръжен с бинокъл, дебелият чилиец се клатушкаше между капитанския мостик и щурманската рубка в ореол от самочувствие и водеше кораба през втората теснина. Лоцманите на този преход бяха задължителни — напомни си капитанът.

Раздразнението му се изостри, когато завари на обедната си трапеза само първия помощник и главния механик. Обедът мина почти без приказки, понеже четвъртият помощник бе пак повален на легло и за първи път съжаляваше, че наистина не страда от морска болест. Но нямаше нищо, което да я причини, а горе на мостика лоцманът превеждаше сега кораба между Магдаленските и Щурманските острови в прекрасно слънчево време.

Капитанът повика стюарда:

— Кажете на четвъртия, че искам да му се полюбувам на вечеря.

Сетне, изневиделица, корабът попадна в една от онези страхотни внезапни бури, които могат да обърнат платноход дори със свити платна. Морето се превърна в непрекъснати стихийни вълни и цели стени от вода се стоварваха през борда, когато вятърът се блъснеше в гребените им. След един час бурята премина; четвъртият помощник с мъка се вдигна, за да постъпи на вахта.

Корабът поемаше по дългия път към най-южната точка на южноамериканския континент. С настъпването на здрача планините сякаш препречиха пътя пред тях, черни или шарени. Допирната точка на най-голямата красота и крайната грозота — помисли си той; и двете прилагателни бяха в сила за тази гола област. Със сгъстяването на мрака планините станаха застрашителни. Корабът обикаляше нос Непокорен и кръстът на черния му връх не можеше с нищо да намали чувството за безплодна пустота. Лоцманът направи голям завой до

двеста деветдесет и осем градуса, за да насочи кораба на северозапад. Леко очертан, вдясно от носа се появи нос Холандия, конусообразен и черен в гаснещия дневен зрак. Но по-късно шарените била откъм десния борд блеснаха фантастично в свръхестествена, почти отблъскваща лунна светлина.

Съмването разкри съвсем друга картина: „Морската видра“, заградена от планини, сякаш между страниците на полузатворена книга. Думата „скала“ бе придобила ново, по-дълбоко съдържание. Изразът „стена от скали“ бе изгубил баналното си значение и беше възвърнал част от първичната си страховитост, защото в тези всяващи ужас фиорди, през които те криволичеха на протежение от шестстотин мили, моряците действително усещаха стената. Твърде близка, твърде висока, без да се разнообрази от нещо, тя се превърна за тях във физическа граница на света.

Сега „Морската видра“ не забавяше ход и плаваше почти право на север в тесен проток край остров Кътлър — късче суша, високо към двеста и петдесет фута. Височините наоколо бяха всички покрити със сняг. Гората започваше от водната линия и стигаше докъм една трета от негодните планини. Непрекъснато се провиждаше късче ясно небе, но те не можах да видят изгрева и всеки нов завой, който трябваше да направят, беше забулен с мъгла или облаци.

Понеже в момента всичко вървеше както трябва, лоцманът слезе в каюткомпанията да обядва. Беше сам, когато там влезе четвъртият помощник-капитан.

Двамата се поздравиха. Никой от другите не беше дошъл; бързо, снишил глас, четвъртият запитва:

— Добре сме, нали?

Лоцманът отговори на въпроса по типичен за него начин: с подчертана дълбока почит той се поклони ниско, направи широк замах с ръка пред тялото си, тъй че четвъртият помощник неволно си представи в ръката му широкопола триъгълна шапка с перо. Предположи, че това театралничене е проява на недоловима неискреност от страна на лоцмана, или пък чилиецът го схваща като символична изява на тяхната странна и временна връзка.

По време на обед от чилиеца се излъчваше дълбока загадъчна важност; после в един момент, когато забеляза през илюминаторите импозантна верига от заснежени върхове, изписука „Linda la nievecita“ и четвъртият разбра, че той е нервен и развълнуван.

В каюткомпанията влезе капитанът.

— Good Mog Ning.

Той се обърна към четвъртия помощник, сякаш другите изобщо не бяха там.

Четвъртият, доловил престорено скромното напомняне на капитана за желанието му да научи английски, отговори на майчиния си език. Всички насядаха с чувството, че тези двамата загреват атмосферата, щом влязат в допир един с друг.

Юбо, стюардът, сложи пред капитана специалното му швейцарско сирене; капитанът с апетит си хапваше от него, докато другите ядяха супа. Той избягваше течности, когато се хранеше, тъкмо това като че ли придаваше такава острота на забележките му.

Когато се обърна към четвъртия помощник (както всички знаеха, че ще се обърне), в очите му току проблясваха пламъчета.

— Обзалагам се с вас на каквото пожелаете, че до три години Малвинските острови ще бъдат наши. И знаете ли защо?

— Не, господин капитан. Ще ги превземете ли?

— Англичаните ще ни ги продадат. — Четири, пет, шест пъти коравите му пръсти чукнаха по масата. — Ще вземат добра цена. — В това последно изречение прозвуча новото обвинение.

— Във всяка сделка има и купувач и продавач, господин капитан.

— Работата е там, че ние не ги щеме, Фолкландските ви острови. — Изражението му бе тържествуващо, понеже знаеше, че е поднесъл голяма изненада.

— О, разбира се... — Четвъртият помощник се смееше.

— Не, вие грешите! — Вилиците и ножовете подскочиха, когато юмрукът се стовари върху масата. Другите не се намесваха: те чакаха.

— Защо тогава вашето правителство всяка година предявява претенциите си за тях?

— За да поддържа правото си да предявява претенции, а това отклонява вниманието на хората от други неща. За какво ни са вашите Малвински острови?

— Всяка година вълната се продава за не знам колко милиона лири стерлинги. Не би ли платило това някоя и друга сметка? — Той не можа да скрие хитрата нотка, промъкнала се в гласа му.

— Какво е то в сравнение с общото ни производство? — Презрителният отговор прозвуча рязко и безапелационно, като присъда. Неочаквано капитанът погледна четвъртия помощник с една от най-очарователните си усмивки. Помощникът схвана в нея великодушието, което победителят смяташе за необходимо да му окаже. Но все пак не беше възможно да не отговори на усмивката.

— Виждате ли — капитанът направи знак на стюарда, посочи му чинията си, — аз съм човек, който обича да стига до същността на всяко нещо. И имам намерението да продължа! Тъй че по-добре ще е да се въоръжите с търпение до края на плаването. Четирийсет и пет дена, друже.

Той си сипа огромна втора порция леца, от която на четвъртия при сегашното му състояние му се повдигна. Усецаше, че му прилошава и от няколкото залъка, които хапна. Вече не вкушваше вино; никога не стоеше прав, ако имаше някаква възможност да седне, и се чувствуваше отпуснат и раздражителен. Малкият кораб напомняше манастир: миниатюрната му йерархия се подхранваше с дребните отклонения от установения ред и неговите лични отклонения не оставаха незабелязани.

— Защо не ядете, човече? Я вижте мен, аз ям всичко! — Капитанът правеше точно каквото каза. Четвъртият помощник се извърна настрана и забеляза, че другите трима вършат същото. — Цветът на лицето ви е по-лош. Има нещо, което не разбирам. Как е било възможно лекарят да не ви погледне очите? Според мен вие имате хепатит. — Той се обърна към стюарда: — Сложете четвъртия помощник на същата диета, както лоцмана. А вие — той се обърна към четвъртия — по-добре ще е да не излизате на вахта, а да си останете долу. Всъщност нямаме нужда от вас.

Четвъртият се чувствуваше твърде зле, за да се откаже от тази презрителна добрина.

— Но защо по дяволите не слязохте в Пуерто Десеадо?

Капитанът, лоцманът, главният механик си бяха отишли. Скиума допиваше на големи глътки литър червено вино. Въпросът прозвуча рязко, но нехайно, — все едно че разпитваше някой матрос. Ще не ще

четвъртият помощник трябваше да устои на изпитателния поглед. Той потърси спасение в един жест на примирение и с облекчение видя заядливиостта да се загубва в изражението на първия помощник.

— Недейте обръща внимание на капитана — в погледа му нямаше нито съчувствие, нито коравосърдечие; — той казва каквото си иска и понякога то е по-грубо, отколкото е по вкуса ни; ние всички сме готови да му кажем, че е *viejo de mierda*. Той не е лош.

— Разбира се, той се беше оттеглил от работа, нали? А после не е могъл да свърже двата края на брега. — И веднага щом се издаде, че го знае, съжали.

Първият помощник запита остро:

— Значи сте го знаели, а?

Четвъртият не отговори. Скиума енергично си избърса устата и двамата излязоха от каюткомпанията. Четвъртият успя да се сдържи и да припадне чак когато се строполи на леглото си.

„Трябва да е от стола на челото на масата — мислеше си той. — Той придава на капитана този стил на авторитет и безпогрешност. Има облегалки и предопределя местата на другите от дясната и от лявата му страна.“ Освен това поради надлъжния наклон на палубата в каюткомпанията (масата стоеше така), седящият в креслото беше по-високо от другите. За да не допусне разните измамни представи за председателското си положение, там би трябвало да седи само някой напълно уравновесен човек: нещо като арбитър или човек със сократов строй на ума, който би прекъснал спора в момента, когато усети, че губи, вместо да натрапва безбройни отегчителни доводи. За съжаление, откакто корабът бе започнал да изминава градус подир градус географска дължина, а сега и ширина, този юмрук се беше стоварвал върху масата все по-тежко и по-тежко.

Четвъртият помощник заспа, след като поздрави себе си, че поне този път се беше въздържал да каже, каквото мисли.

— Това е вашата станция. — Лоцманът нагласи копчето още по-добре и се дръпна от радиото в салона на офицерите. — Новините започват след петнадесет минути.

Той се изправи, бавно и тежко излезе и остави четвъртия помощник сам.

Четвъртият се отпусна в креслото си, което не се виждаше от вратата. Тресеше го, но столът беше удобен, а той трябваше да се съсредоточи. Изслуша внимателно чилийския бюлетин с международни новини, после вътрешните новини, бюлетина за времето и накрая — съобщенията на полицията. Тъкмо когато записваше номерата на откраднатите леки коли, първият помощник тихо влезе в салона, спря се и го загледа.

— Вие смятате, че ще намерят колите тук?

Бележникът на четвъртия помощник се захлопна; той вдигна очи.

— Играя си с цифрите, стар навик. Имам си системи да ги запомням.

— Ще дойдете ли на вахта с мен от четири до осем? Недейте идва, ако не се чувствувате добре.

Докато се качат на мостика, времето се беше развалило; слънцето пробиваше облаците за по няколко минути. Краткотрайните превалявания завършваха често-често със слънчева дъга, буйни пориви на вятъра рикошираха от планините. Върховете се нижеха безспир, като се показваха и закриваха един зад друг.

Сега лоцманът водеше кораба по чилийски карти, които бяха в много голям мащаб, но с много малко или никакви подробности. По тях корабът минаваше дългата шест мили теснина Гуя между островите Хановър и Чатъм. Това изискваше бдителност: в теснината имаше течение от осем възли на час. Върховете непрекъснато ставаха по-високи и по-великолепни, но никой на борда не беше виждал по-първобитна, нечовешка гледка. Единственото, което я оживяваше, беше разпръснатата зелена и жълта гора, повечето от антарктически бук, толкова гъста, че не се виждаше земята; тя покриваше по-ниските части на островите. Над линията на гората водата се разбиваше на бяла пяна между дърветата. Въпреки това последните светли часове на деня бяха неописуемо мрачни; огромни маси черни облаци се трупаха бавно около височините, а те, когато се откриваха за погледа, бяха черни или шарени. Стоманенасива вода, безвкусен въздух и все същият пронизващ студ. Всяко достъпно за сетивата явление (а те не бяха много) говореше за запустение. Наистина, картите даваха името на всеки остров, залив, нос, връх, но те бяха абстрактни като паралактически таблици — не бяха нещо повече от първите нотки на слабо ехо, които нямаше никога да прозвучат докрай. За да се заселят

тук хора — мислеше си четвъртият помощник, — те би трябвало да се екипират като за някоя друга планета.

Той влезе сам в щурманската рубка, отвори голямото чекмедже, избра картата на най-трудната част от Протока и тука го завари капитанът.

— Защо разглеждате Английските теснини? Тая карта ще ни потрябва чак утре.

Четвъртият помощник с усмивка вдигна очи.

— Просто тъй, интересува ме. Най-драматичната част от пътуването, нали?

Капитанът кимна няколко пъти: той гледаше изпитателно помощника.

— Много тясно — забеляза четвъртият.

— В една част само двеста ярда. — Професионалният му интерес го отклони от другите мисли.

— Но това не е чак толкова голяма беда. Най-трудното е двойният завой.

— За преминаването на който има специална процедура.

— Която, надявам се, сте проучили.

— Да, господин капитан, проучих я. — Помощникът сложи картата обратно в чекмеджето, когато в кабината влезе лоцманът. — Значи няма да го минем довечера — каза той високо.

— Ще минем само при спокойни води и дневно време.

— Поради приливите и отливите.

— При висок прилив течението е много силно; освен това проливът много извива. Не е ли така, лоцмане?

С престорена драматичност лоцманът потвърди.

— Много е опасно.

Капитанът не му обърна внимание; той наблюдаваше с любопитство четвъртия помощник, понеже на лицето му се беше появило нещо, което не можа отначало да определи. Той влезе в рулевата рубка и заприказва с първия помощник. Изведнъж разбра, че е било израз на облекчение. Слезе долу.

Четвъртият влезе в рулевата рубка и застана до Скиума.

— Винаги ли се спазва процедурата за корабите, приближаващи се до Английските теснини?

— Винаги. Кораб, който идва от север или откъм Тихия океан, трябва продължително да изсвири, когато се изравни с нос Мод и остров Ламаора, и може да продължи пътуването само ако не получи отговор. Кораб, който пристига от тая страна, трябва да направи същото, когато се изравни с нос Никол и остров Чинук.

— Ако двата пристигнат на посочените точки едновременно от противоположни посоки, корабът от север трябва да чака.

— Правилно. Корабът от север трябва да чака.

— И трябва да поддържат радиовръзка.

— Един час преди да стигне този район, всеки кораб е длъжен да поддържа радиовръзка и всеки десет минути да съобщава приблизително часа на преминаването си.

— Добре обмислено!

— Ще видите защо.

— А как е с военните кораби, спазват ли те разпоредбите?

— Да, но вместо да свирят със сирените, дават оръдеен изстрел. — Скиума се обърна и влезе в щурманската рубка. След като се поколеба за миг, четвъртият влезе подир него. Известно време остана да наблюдава Скиума как работи и забеляза, че няма набелязан курс отгатык остров Мейсън — скалист островче с фар.

— Тука ли има намерение капитанът да спрем довечера?

— Да. На около миля и половина право на юг от острова. Както виждате, това е доста широка водна площ и колкото и да е чудно, там няма никакво течение.

Той остави пергела; четвъртият помощник го взе и измери прехода.

— Ще бъдем там към шест.

Когато се върнаха в рулевата рубка, двамата заприказваха за други неща, докато четвъртият поиска разрешение да слезе за малко долу.

Върна се в щурманската рубка, излезе през задната врата и я затвори зад себе си. Горе на стълбата, в дъното на която се намираше кабината на капитана, се поспря и извади от портфейла си някакъв плик.

Капитанът седеше на писалището си с bombilla-та между устните и при почукването вдигна към отворената врата само очите.

Четвъртият се зарадва, като видя в тях по-приятното, по-дяволито изражение; забеляза, че очите се устремиха право към плика.

— Влезте, влезте. Какво е това, моите преводи?

Четвъртият помощник се доближи до писалището.

— Господин капитан, моля да ме извините за начина, по който го върша. Моето задължение е само да предам това писмо. — Той му подаде плика.

Капитанът остави своето mate; към обичайния му предпазлив, недоверчив вид имаше примесено и някакво изумление.

— Искате да прочета това сега?

— Ако нямате нищо против.

Капитанът разкъса плика и извади един-единствен лист. Четвъртият наблюдаваше как се сменя едно след друго изражението на дребните и очарователни, и ядни черти и не се изненада да види, че най-често по лицето на капитана се четеше раздражение. Чакаше търпеливо. Забеляза, че капитанът не беше бръснат и наболата остро прошарена брада издаваше възрастта му повече от косата му.

Капитанът остави листа, разглади го няколко пъти с ръка; не посегна пак към своето mate.

— Няма да е зле да затворите вратата.

Четвъртият я затвори.

— Вие знаете ли какво пише тук? — Капитанът чукна два пъти с пръсти по листа.

— Аз присъствувах, когато го писаха, господин капитан.

— Защо не седнете?

— Благодаря.

— По-добре ще е да ми кажете онова, което много грижливо е избягнато да се каже в писмото.

— Собствениците не можеха да рискуват, господин капитан.

— Разбира се, аз не съм длъжен да направя това, макар че е подписано от собствениците.

— Господин капитан — четвъртият заговори с примирение, с открито признание, че всичко е в ръцете на капитана, — вие сте господарят на този кораб. Не съм аз оня, който трябва да ви каже, че можете да правите каквото пожелаете.

Няколко дни преди това, при един от многото им спорове, капитанът беше казал: „На моя кораб аз мога да правя абсолютно

всичко каквото пожелаля.“

На устата на четвъртия бе отговорът: „Такова нещо би ви превърнало в пират.“ Сега се радваше, че не беше го изрекъл.

— Ако са наркотици, няма да се допра до тях.

— И аз не бих го направил, господин капитан.

— Какво е тогава?

— Оръжие и муниции.

След това можеше да се запита само за едно нещо. Четвъртият помощник назова пристанището.

За миг капитанът не знаеше какво да каже: твърде много въпроси възникваха едновременно в ума му.

— Защо не са могли да ми го кажат собствениците? — Това беше първото, което можа да запита.

Той го каза доста спокойно, но помощникът долови скритото в него възмущение.

— Само защото то бе предоставено на мен като представител на самите получатели и понеже у мен са парите за заплащане на доставчиците, а също и защото до този следобед не бях сигурен, че доставката ще бъде направена.

Тези думи с един удар умножиха броя на въпросите, които капитанът искаше да зададе: това започваше да става твърде много за него. Помощникът видя, че трябва да направи всичко каквото може, за да превърне капитана в съучастник и да притъпи у него чувството на пълно незнание.

— Как сте могли да узнаете такова нещо в открито море, на моя кораб? — Капитанът изключи котлончето, на което вреше чайникът му с mate.

Понеже искаше да спечели благосклонността му, четвъртият помощник прие, че един въпрос трябва да доведе до много други.

— О, по много прост начин, господин капитан. Нали знаете... Предаване на съобщения по търговското радио и разни подобни глупости. — Той изброи набързо главните точки: — Щом пратката бъде натоварена, аз трябва да платя и, както видяхте, трябва да наброя десет хиляди долара на вас, ако се съгласите на всичко това. Сигурен съм, че екипажът ще бъде доволен, като получи извънредното си възнаграждение в края на плаването. Вие имате чудесен екипаж, ако смея да ви го кажа...

— Може да не си затварят устата.

— Сандъците ще носят надписи „Електрически уреди“ с името на пристанището и думите „Транзитна пратка“. Мисля, че екипажът има по-голям интерес да си запази службата. Пък, в края на краищата, това няма да е всъщност първата малка нередовност, допусната от компанията и този кораб.

Странно изражение се беше появило на лицето на капитана: то беше светнало, очите му блестяха. Една дума се завъртя в ума на четвъртия. „Не — помисли си той, — не би било справедливо да го нарека така. Да искаш повече от всичко друго да изплатиш ипотеката на овощното си стопанство, да пратиш банката по дяволите и след това да доживееш без тревоги остатъка от трудния си живот, това не е алчност.“

— Досещам се какъде е то — каза капитанът, за да прикрие мислите си.

Това също беше въпрос; четвъртият помощник не отговори на него.

— Замесен ли сте политически в тая работа?

— Не, господин капитан, аз не се бъркам в политика. Аз съм само човек, комуто моите приятели могат със сигурност да се доверят. След това пътуване ще се върна у дома; имам съпруга, която ме чака. Тя е все още много привлекателна.

Капитанът беше човек, който намираше „gato encerrado“ във всичко — с други думи, винаги подушваше нещо подозрително. Тук сега имаше твърде много подозрителни неща за него.

— Щура работа... И вие искате да ми кажете, че носите всичките тези пари в себе си?

— Да.

Капитанът изгледа човека в кабината си, както не беше го гледал досега.

— В брой?

— Една част в брой, другото в чекове.

Нещо в тона му подсказа на капитана, че няма право да навлиза повече в тази област. Той само тихичко добави „Вие наистина сте щур“ — много тихичко, и испанският му израз беше извънредно цветист.

Четвъртият помощник се зарадва, че най-сетне е намерил допирна точка по личните им въпроси; той попритегли стола си, без да

сваля очи от капитана. Нямаше вече много време.

— Значи се разбрахме, така ли, господин капитан? И вие ще ми простите начина, по който трябваше да действам?

Атмосферата в кабината леко се наелектризира, защото в този миг капитанът, макар и да не си беше дал сметка, се предаваше. Когато си дадеше сметка, щеше да се възпротиви. Не че предложението беше недостатъчно примамливо — помисли си четвъртият, все още без да сваля очи от лицето на капитана, — но поради това трънливо положение: мнението на Соса, капитана, не е било взето предварително. Тази барокова гордост не можеше да бъде сломена току-така.

Както и толкова пъти преди, нещата се сведоха до личните симпатии и антипатии. Паузата неприятно се проточи.

Накрая двамата мъже започнаха да се гледат усмихнато, както не бяха се гледали никога преди. Соса рече:

— Ако не ни хванат...

Четвъртият помощник си отдъхна.

— В пристанището всичко е наредено, чак до фиктивните товарителници.

— И какво гласи в тях?

— Претоварване в Буенос Айрес.

Бавно, но с все повече сила капитанът затърка наболата си прошарена брада.

— Две неща биха могли да объркат всичко: лошото време и някой чилийски военен кораб.

Четвъртият помощник си помисли: „Значи все още не казваш решението си?“

— Да, ако не се лъжа, в Пунта Аренас има два разрушителя от новия тип.

Капитанът го гледаше само за да си спре погледа върху нещо. Някаква завеса се беше спуснала пред лицето му; той се беше оттеглил зад нея и бе оставил само една безизразна маска. Зает беше със свои собствени размишления.

— Бихме имали един час след първото съобщение на другия кораб, че навлиза в Протока.

— Една от добавъчните прелести на Английските теснини!

Грешка! Капитанът не би допуснал въпросът да бъде решен и с шегата. Помощникът издържа погледа на началника си, които продължаваше да мълчи. Помощникът разбра, че това бе момент, в който с човек като Соса, обикновено ти изтърсваш нещо не на място. Капитанът ставаше капризен в такива моменти. А сам той беше поставен в мъчителното положение да иска нещо от капризен човек. В старанието си да покаже, че дори и мълчанието му не означава очакване, помощникът отмести очи и загледа през широките илюминатори обгърнатите от нощта гранитни върхове, които се низеха в здрача.

Но когато се обърна пак, капитанът чакаше погледа му.

— *Muy bien...* само дано не се случи нещо.

А помощникът си помисли: „Боже господи, ама и ти умееш да накараш човек да се изпоти, докато измъкне нещо от теб!“

— Затворете я. — Капитанът кимна към свързочната каюта. Той надникна през вратата на капитанския мостик. — Първи помощник, искам да не бъда смущаван за няколко минути.

Първият помощник с любопитство се извърна от прозорците на мостика:

— Слушам, господин капитан.

Капитанът затвори вратата.

Бяха сами в топлата стаичка. Капитанът се доближи до масата с картите.

— Сега всичко е ясно, нали? — Той отметна глава с няколко отривисти движения; това и полуусмихнатата му уста казваха: „Сега знам дребната ти игра!“

Четвъртият помощник беше навадил отново същата карта, която беше проучвал преди, когато капитанът го бе изненадал. Той посочи района на остров Мейсън:

— Това е мястото, където обикновено предпочитате да спрете за през нощта, нали, господин капитан?

— Да. Няма нужда дори да пускаме котва. Но там не е удобно за вас, така ли? — Той загледа по-младия мъж, както някой старец развеселено наблюдава ученик да прави първите си грешки с пушка или кон.

Помощникът се засмя:

— Твърде далече от местопрестъплението. Трябва да бъдем на другата страна колкото може по-рано след съмване. Онези няма да се бавят много-много.

— С този товар на борда няма да посмеят да ви изтърват.

Пак от старите му заяждания на дребно. Капитанът се мъчеше да го нервира. Сигурно би правил същото, дори ако спускаха спасителните лодки. Четвъртият се овладя.

— Не бихме ли могли да продължим до северната страна на Индианския предел? И да спрем ей тук? — Той посочи с пергела. — Тогава бихме могли да минем щом се зазори.

Капитанът се замисли само за миг.

— Не е толкова удобно и ще трябва да пуснем котва, но — той се изправи — друг изход няма. Отворете вратите. И кажете на първия да дойде тук: ще трябва нещо да му кажа.

— Разбира се.

Но преди четвъртият да се е помръднал, капитанът заговори пак:

— Ами лоцманът?

— С него е уговорено.

Капитанът зачака за подробности, но не ги получи. Най-последно рече:

— Лично аз не бих му се доверил не на една крачка, ами и на една хрчка. След последното му плаване с нас изчезнаха два наръчника по навигация.

— Това е случай, в който можем да му се доверим. — Слабата загадъчна усмивка бе всичко, което четвъртият благоволи да добави.

Когато излезе от щурманската рубка, направи му впечатление видът на капитана, който с оборена глава замислено почукваше с пергела по картата, сякаш обсъждаше някаква навигационна задача! Стори му се, че разбира всичко, което минава през ума на този човек в момента.

Учудено шушукане се понесе из екипажа, когато в шест след пладне остров Мейсън остана зад кърмата. Шегобийците предлагаха обяснения, каквито можеше да се очакват от тях; другите се позамисляха.

Чувството, че са притиснати от всички страни, растеше. Стръмни, покрити със сняг гранитни и плочникови скатове, разнообразени само от бели потоци, мятаци се от скала на скала, за да се гмурнат в дебелия мъх и полярен букак, покрили по-ниските склонове. Ледници. Високи каскади, изсипващи се право в гористи заливчета. Всевъзможни мимолетни впечатления за привидно плодородие. На тясната горска ивица е било дарено само едно незначително плодopolзване до водната линия.

Нямаше вятър. Черната вода бе гладка като масло. Заоблачилото се отново небе забулваше с тежък мрак мрачната и без друго гледка. Човек изпитваше чувството, че е стигнал края на света. А в друг смисъл — началото: едно огромно, непонятно и свършено нечовешко възсъздаване.

Беше почти седем часът, когато „Морската видра“ навлезе в южния край на Индианския предел, южния дял на протока Месие, който продължава около двадесет мили между остров Саумарес и теснините. Бе твърде късничко през деня, за да се измине този дял от Протока. Индианският предел се стесняваше постепенно, докато натискът на скалите стана осезателен. Черният лак на водата вече не отразяваше очертанията на върховете. Но все още можеше да се видят страхотните бездни, които се редяха една след друга. И не беше възможно да си представиш как човек би могъл да се засели сред такива съсипии, понеже дори и в алчността си не би намерил нищо, за което да се хване. Скоро корабът стигна групата Ковадонга — няколко островчета, разположени сред пролива — и пулсът на четвъртия помощник зачести, когато той съзря първите човешки същества, откакто „Морската видра“ беше навлязла в Протока: плоскодънна ладия, карана от петима мъже — четирима прави гребяха с дълги весла, петият седеше на кормилото.

Капитанът забеляза реакцията у него.

— Няма какво да се тревожите. Това са алакалуфски индианци. Останали са не повече от четирийсет-петдесет души. Ловят „чолга“ — големи миди, които продават срещу дрехи и храна. Сигурно искат да се качат на борда. — Той отиде на десния борд на капитанския мостик и извика: — Днес не!

По-късно, като гледаше с бинокъла си, четвъртият помощник видя дим на брега, вдясно пред носа. Той се обърна към капитана:

— Не са ли това мачти на радиопредавател?

Капитанът пак се усмихна.

— Започвате да ставате нервни. Това е малко селище, известно под името Идън Харбър, и то е закрито от онези покрити с гъсти гори острови.

Но не беше лесно да сдържа нервите си: приближаваше най-критичният момент от цялото плаване. Малко му поолекна, когато не видя никакви нови белези на човешки живот.

— Бавно напред!

— Бавно напред, господин капитан!

Последваха една подир друга познатите маневри, докато „Морската видра“ спря неподвижно на котва. Няколко мига всички запазиха мълчание в тъмната рулева рубка.

Капитанът се раздвижи пръв.

— Първият помощник, извикайте ме, ако установите дрейф. Или ако се случи нещо извънредно. — Скиума го изгледа: такова нещо капитанът не бе казвал никога, то винаги се бе подразбирало. — И наредете на радиста да започне да дежури един час преди съмване.

Той слезе долу, последван от лоцмана.

Стихнал, корабът стоеше заобиколен от черни води, оградени на свой ред от черни планини. Сред първобитната гледка той изглеждаше почти толкова чудноват, колкото и някой космически кораб върху неоткрита планета. След малко нощта се изясни. Леденият студ сега стана още по-силен, по-пронизващ. Полумесец плуваше горе на зенита. В неговата светлина и блясъка на снега леко набраздената вода изглеждаше още по-черна. Четвъртият, който проверяваше местоположението на кораба в единия край на капитанското мостче, бе поразен от гледката: водата, планинските вериги, самата нощ във фантастичното лунно осветление — всичко потънало в призрачно спокойствие. Загледан надолу по тесния проток, той почти повярва, че всеки миг може да се появи и постепенно да материализира призрачните си очертания, някоя от онези първи каравели, които в течение на тридесет и осем дни търсели и най-сетне намерили прочутата вратичка на континента. Беше много лесно тук, на самото място да си я представиш как се плъзга по огледалната катраненочерна повърхност, по-близо, по-близо, докато се чуе бавното скърцане на нейните скрипци и рей, гласовете на моряците на палубата, говорещи

на езика на екипажа от „Морската видра“, и най-после тихият ромол на водата, разбиваща се във вълнореза. Сетне да се скрие от погледа, да изчезне в своето безсмъртно столетие. На тях принадлежеше Протокиът.

Зазоряваше. В околните клисури и проломи гръмогласно отекна продължителното изсвирване на сирена. Единственият отклик, който „Морската видра“ получи, бе зовът от дългите ята патици, проточили се ниско над водата, които шушнеха като старите речни параходи. Приятна гледка там, където всяко растение и всяка жива твар намалява болката от безжизнената чернобяла самота.

„Мирската видра“ вървеше напред, като се придържаше до задния бряг, за да избегне силното течение, което се удряше в Пламения остров от отсрещната страна на пролива. След няколко минути тя влезе в прочутия двоен завой.

Ширината беше не повече от около двеста ярда, двете страни бяха облечени със същата гъста, на вид безжизнена гора от пигес и жълт мъх. Лоцманът, поел напълно командуването, не се колебаеше, нито дори намаляваше скоростта, а скоростта сега беше важна. Всички, които имаха право, бяха на мостика и мълчаха. Единствените думи, които се чуваха, бяха думите на тайнствената литания на лоцмана, отправена към кормчията и повтаряна от последния.

Сега, в най-криволичетата част от целия Проток, върховете, островите, скалите, гората просто затискаха кораба. Той извиваше. Те настъпваха отново. Най-сетне корабът обърна пак наляво с цели деветдесет градуса, с което завърши втората половина от двойния завой. Изведнъж той се намери в открити води и всички видяха черния корпус на непознат товарен кораб.

— Стоп машини!

Безшумно „Морската видра“ се понесе към десет пъти по-големия от нея кораб.

— Бавно назад! Включи разговорната уредба. Четвърти помощник, вземете микрофона. — А след няколко мига пак: — Спри машините!

Четвъртият помощник включи микрофона. Той заговори на английски:

— Колко прясна вода можете да ни дадете?

Отначало последва мълчание. Забелязваше се раздвижване в рулевата рубка на другия кораб. После:

— Точно сто тона.

Това не беше английския на англичанин.

Четвъртият помощник, застанал до самия капитан, почти не помръдна глава.

— Всичко е наред.

Никой друг не можа да чуе тези думи.

От мястото си отпред на носа първият помощник гледаше нагоре към мостика, като момченце, от което са крили някаква тайна.

Разговорната уредба забръмча пак:

— Ще дойдем до вас.

Откъм големия товарен кораб се чу тежко изплискване, продължително гръмливо дрънчене; веригата на котвата му започна да се трупа на дъното. Отпред на горната палуба от време на време иззвъняваше камбана.

— Преден ход! — каза Соса.

— Преден ход, господин капитан.

— Кранци! — извика първият помощник.

— Ще трябва да проверя всеки сандък, господин капитан.

— Побързайте. — Капитан Соса отиде към борда на мостика: — Скиума!

— Аз, господин капитан.

— Свалете капаците на трюмовете. Само горните капаци. Товарът ще се сложи в междинното пространство. Гледайте да стане по-бързо.

Усети се леко сътресение, което премина през двата кораба. Четвъртият помощник изчезна по посока на кабината си. Капитанът, все още на борда на мостика, не искаше да се покаже любопитен; той извика пак на първия помощник:

— Да не съм видял никаква цигара.

Беше твърде далече, за да види леката усмивка на устните на Скиума.

От палубата на „Морската видра“ онези, които не работеха, гледаха нагоре към подобния на нож ръб на завършващия с остър ъгъл нос, опрял в облаците като някаква наведена кула. Надстройката с приличащи на бойници отвори се издигаше като главна кула на висок

замък, а бордът се изправяше пред „Морската видра“ като отвесна желязна стена с огромна височина; нагоре по него сега се катереше четвъртият помощник с обемиста чанта, заключена с верига на китката му.

И веднага първият от дългите сандъци се люшна във въздуха, вдинат от грамадния кран на товарния кораб.

Соса погледна часовника си:

— Седемдесет и пет минути. Не е лошо. Бавен назад!

Старши кормчията повтори заповедта, хвана дръжките на телеграфа, в рулевата рубка и в стоманеното сърце на кораба звъннаха звънци. Не засвириха никакви сирени, само двамата капитани, които вероятно никога нямаше да се видят пак, размениха мълчалив поздрав.

„Морска видра“ скоро излезе в по-широки води. Планинските върхове се отдръпнаха, пораснаха на височина. Около тях отново се бяха струпали черни облаци. Там горе се забелязваха гърчове, когато внезапно вдигнати снежни пелени се отмятаха през върховете. Бюлетинът, който радистът подаде през вратата, не беше изненада за капитана.

— Тъкмо на време. — Той погледна четвъртия помощник тъй, сякаш по чудо се беше избавил от позор. — Прогноза от Сан Педро: буря девет бала, вълнение девет бала. Знаете ли какво значи това?

На обед капитанът не даде никому възможност да му зададе въпрос. Без друго сега си имаха други тревоги.

Капитанът повтори старите заповеди и първият помощник стана от трапезата рано.

Скоро вълн се смрачи и първите пристъпи на бурята удариха кораба. Първите порои се сринаха с рев от планинските склонове.

По-късно следобед малката „Морска видра“ забиваше малкия си тонаж в свирепи и чести насрещни вълни под проливен дъжд. Водата започна да прониква дори през плътно затворените илюминатори, видимостта спадна на хиляда ярда, после на по-малко от петстотин. Барометърът стремглаво се завъртя на деветстотин и деветдесет, върна се малко и се задържа със силно колебание за някаква си половин минута.

Горните палуби бяха празни. Всички свободни от вахта бяха долу. В щурманската рубка вторият помощник не сваляше очи от лага, който при някои удари спадаше по за няколко секунди на не повече от три възела. А в голямата кабина седяха двамата мъже, които всеки по своему (единият от тях с голямо желание) досега се бяха противопоставяли един на друг през цялото плаване. Предстоеше им още една седмица в Тихия океан, преди да стигнат първото пристанище, но моментът, в който всеки от тях трябваше да се открие на другия, беше сега.

Капитанът беше извадил бутилка.

— Шотландско уиски?

— Как бих искал да мога!

— Разбира се. Във вашето състояние то е най-лошото нещо.

Той си наля голяма чаша нямаше да пие втора. Пи преди да заговори. Другият знаеше, че това, което веднага ще последва, ще бъде нов въпрос. Нищо ново само по себе си, но все пак щеше да съдържа нещо ново.

Усетиха промяна в движението на кораба: вълните се бяха разрешили. Но ставаха и по-високи, и по-свирепи, а в катраненочерното небе не просветваше светлинка. Никой не би могъл да каже коя част на денонощието е, но беше късен следобед. Буйният вятър, все от запад, струпваше водите в черни планини, които се раздробяваха над кораба.

— Разбира се, сега е ясно защо не можехте да си позволите да останете в Пуерто Десеадо, макар и да знаехте, че имате тая болест.

Другият не каза нищо — само уклончиво махна с ръка.

— Вие го знаехте, нали? — Лицето на Соса беше добило пак (или сам той му беше придавал, помисли си помощникът) онова светло, блестящо изражение, очарователно и лукаво, като на човек, който прощава всичко.

— Допусках, че може и да има нещо подобно.

Корабът се разтърси от страхотен удар: огромна, плътна вълна си проправи път през малкия нос, разби се върху горната палуба, затъркаля се в тътнещ поток към подветрената страна, достатъчно мощна, за да отнесе в морето всеки, който е бил достатъчно глупав да остане горе.

Капитанът дори не забеляза удара. Той каза:

— Vamos!

И не добави нищо; остави подигравателната невяра да тежи в мълчанието.

Това беше обаче мълчание само между двамата мъже. То съдържаше в себе си всичко космическо, което кипеше и детонираше навън. Корабът сега потръпваше, сякаш тръскан така, както играчите тръскат зарове в чашка. При по-добра видимост биха могли да пресметнат фантастичните дъги, които корабът описваше в небето, планините и водата.

Дъги, които се удължаваха със засилващото се блъскане на вълните. Но те ясно чуваха как всичките му сглобки започнаха да скърцат.

— Значи на връщане няма да пътувате с нас? — Капитанът не се трогваше от нищо.

— Не, господин капитан. — Помощникът едва се задържаше на стола си.

— Жалко! Бихме могли да поспорим още за едно-друго. Надявам се, че нашите спорове са ви били приятни толкова, колкото и на мен. — Той пусна тази забележка с хитринка.

— Да, разбира се — излъга помощникът. Чакаше капитанът да каже какво го интригува.

И той го каза:

— Сега, след като всичко е уредено, можете да ми кажете съвсем поверително, разбира се, какво ще изкарате вие от тази работа!

Четвъртият помощник почувствува най-после да му олеква и се засмя на изражението на по-възрастния мъж.

— Разноските си, господин капитан.

Капитанът се наежи. Другият беше отговорил спокойно и това не беше редно. Тук имаше „gato encerrado“ при такива хора винаги имаше. Стигне ли се до това, човек може да намери нещо подозрително навсякъде. Щом на самия него са му платили тъй щедро, какво ли ще са платили на своя агент?

Извивката на устните подсказа на четвъртия помощник, че капитанът го смята за лъжец.

— Господин капитан — той беше много търпелив, — когато стигнем в пристанището и аз ще съм свършил каквото трябва да направя, ще се върна със самолет в Рио де ла Плата, да погостувам

пътем на приятели. — Той не пропусна да забележи изражението на развеселено всезнание. — Всички възможни удобства. За това ще изтегля хиляда долара... — Той замълча. — Боя се, че ще трябва да ми повярвате. Няма „gato encerrado“.

Но капитанът пак го гледаше, както би гледал един умопобъркан. Дразнеше го да приеме обяснение, което би преобърнало стойностите, придадени от него на националността на помощника. По навик очите му се присвиха, той кимна, сякаш беше разбрал.

— Но защо тогава го правите?

Най-последно.

Това звучеше по-въпросително от всеки друг въпрос; това беше вик на недоумение, отстъпление пред подозирано присъствие на нещо, което би могло да разгроми цяла философия.

Трудното за четвъртия помощник бе да формулира някакво видоизменение на това, което би представлявало всъщност само същия отговор.

— Просто ей тъй — рече той най-последно.

— Какво искате да кажете? Всяко нещо си има основание, човече!

Разбира се.

Едва когато започна да рови в родния си език, успя да го намери.

— Не знам дали това може да се каже на castellano.

Всичките мускули на лицето на капитана се бяха стегнали. Отношенията им се бяха върнали за миг към старото неопределено равновесие между търпимост и вражда. Капитанът се наложи на себе си, веднага се почувствува по-добре, може би въпреки волята си. Той използва най-доброто си оръжие и другият си помисли: „Защо не се усмихваш така по-често?“

— Кажете ми го тогава на английски, ако е лесно.

— О, то е съвсем лесно.

— Казвайте тогава.

— Заради риска, господин капитан, просто заради риска!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.